

Program PROGRESS
MREŽA ZA ULAZAK U ŽIVOT ODRASLIH
Oснаživanje i aktivacija mladih osoba
u nepovoljnim situacijama

Sanja Orešković Vrbanc
Lidija Rezić

Program PROGRESS – MREŽA ZA ULAZAK U ŽIVOT ODRASLIH
Osnaživanje i aktivacija mladih osoba u nepovoljnim situacijama

PROGRESS Programme – ADULT LIFE ENTRY NETWORK
Empowerment and Activation of Young People in Disadvantaged Situations

Copyright © Udruženje Djeca prva 2013. Sva prava pridržana.

Izdavač: Udruženje Djeca prva
Hrvatskog proljeća 34/II
10000 Zagreb
tel./fax.: +385 1 2947 061
e-mail: udr-djeca-prva@inet.hr
www.djeca-prva.hr

Za izdavača: Sanja Orešković Vrbanc

Urednica: Sanja Orešković Vrbanc

Ilustracije: Romana Glavurdić i Pavo Dvojak

Kompjutorska, grafička i jezična obrada: Alinea

Tisak: Orka promet

Tiskano: ožujak 2013.

ISBN: 978-953-7691-03-5

Publikacija je podržana Programom Europske unije za zapošljavanje i socijalnu solidarnost – PROGRESS (2007.-2013.), a provodi ga Europska komisija. Uspostavljen je kako bi financijski podupro implementaciju ciljeva Europske Unije u području zapošljavanja, socijalnih pitanja i jednakih mogućnosti, čime pridonosi ostvarivanju ciljeva Strategije Europa 2020. u tim područjima. Sedmogodišnjem Programu ciljana su skupina svi dionici koji mogu pomoći pri oblikovanju razvoja prikladne i učinkovite politike zapošljavanja i socijalne politike u zemljama EU-27, EFTA-EEA te zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima. Za više informacija pogledajte: <http://ec.europa.eu/progress>

Informacije sadržane u ovoj publikaciji ne odražavaju nužno stavove i mišljenje Europske komisije.

SADRŽAJ

O projektu i publikaciji	4
Partneri u projektu – Mađarska, Austrija, Srbija, Hrvatska	6
Korisnici i projektne aktivnosti u Hrvatskoj	9
Metode rada	11
Rezultati.	16
Preporuke za poboljšanje usluge vršnjačke pomoći	19
Preporuke proizišle iz provedbe projekta ALEN.	20

O PROJEKTU I PUBLIKACIJI

U sklopu Programa Europske unije PROGRESS, u listopadu 2011. godine započela je provedba **projekta** "Adult Life Entry Network (**ALEN**) Empowerment and Activation of Young People in Disadvantaged Situations" ("Mreža za ulazak u život odraslih – Osnaživanje i aktivacija mladih u nepovoljnim situacijama"). Radi se o međunarodnom projektu koji se provodi u četiri države regije: Republici Austriji, Republici Mađarskoj, Republici Srbiji i Republici Hrvatskoj. Projekt je započeo u listopadu 2011., a završava krajem ožujka 2013. godine.

Projekt ALEN je eksperimentalni projekt čiji je opći cilj pridonijeti razvoju inovativnih socijalnih usluga povezanih sa socijalnim uključivanjem mladih u nepovoljnim situacijama u kontekstu metode otvorene koordinacije u području socijalne zaštite i socijalnog uključivanja. Projekt je usmjeren poboljšanju položaja mladih u nepovoljnim situacijama jačanjem njihovih kapaciteta za upravljanje vlastitim životom i aktivaciju, primjenjujući razvoj i testiranje socijalno inovativnih pristupa i uzajamno učenje.

Specifični ciljevi projekta:

- Razvoj kreativnih metoda i mehanizama osnaživanja i pružanja podrške mladima u ponovnoj integraciji u sustav obrazovanja ili tržište rada.
- Priprema mladih u domovima socijalne skrbi te na izlasku iz domova socijalne skrbi za samostalan život povećanjem njihove aktivacije, motivacije i vještina.
- Identificiranje zasad nepoznatih, manje vidljivih te očitih prepreka aktivnoj uključenosti mladih u socijalno nepovoljnim situacijama, kao i njihova potencijala za pronalaženje odgovarajućih rješenja individualnih problema.
- Razvoj i olakšavanje pristupa postojećim pravima i resursima kroz inovativne mehanizme i jačanje mreža podrške i integriranih usluga na lokalnoj i regionalnoj razini.
- Zadovoljavanje individualnih potreba za podrškom primjenom metode mentoriranja (pružanje dodatnog osnaživanja i podrške kroz individualni mentorski odnos).
- Jačanje partnerstva između ministarstava, javnih službi (domova socijalne skrbi i centara za socijalnu skrb), jedinica lokalne i područne samouprave i nevladinih organizacija, kao i ostalih relevantnih dionika s aktivnom ulogom u zaštiti prava i interesa mladih.
- Smanjenje predrasuda i diskriminacije te podizanje svijesti o mladima koji se nalaze u nepovoljnim situacijama kao i poboljšanje socijalne politike premošćivanjem jaza u politici socijalnih usluga.

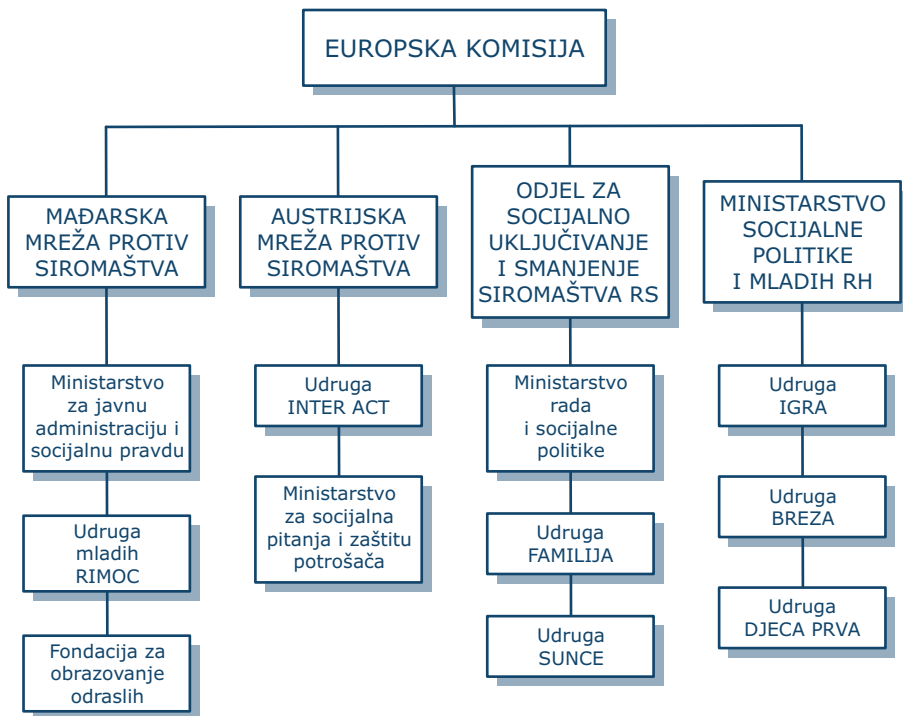
Na temelju metode socijalnog eksperimentiranja, kao inovacije u socijalnoj politici, projekt potiče uzajamno učenje razmjenom prakse između različitih dionika unutar i između četiri države, a provedba sveobuhvatne evaluacije daje određene rezultate i preporuke koji mogu biti primjenjivi i u drugim državama.

Svrha ove publikacije je prikazati rezultate projekta, korištenih metoda socijalnog eksperimentiranja, dati preporuke za razvoj usluge vršnjačke podrške mladima u riziku, te omogućiti uzajamno učenje.

Na temelju iskustava nacionalnih provoditelja projekta i niza relevantnih dionika u sustavu socijalne skrbi, oblikovane su preporuke za unapređenje zaštite prava djece i mladih u riziku od socijalne isključenosti te preporuke za unapređenje postinstitucijske skrbi za mlade.

Publikacija je namijenjena širokom krugu zainteresiranih u ustanovama socijalne skrbi, udrugama, jedinicama lokalne (regionalne) samouprave te sveučilišnoj zajednici. Nadamo se kako će publikacija pomoći i potaknuti izravne pružatelje usluga na kreiranje inovativnih usluga i uzajamno učenje, ali i koristiti donositeljima odluka u daljem kreiranju socijalne politike.

PARTNERI U PROJEKTU – Mađarska, Austrija, Srbija, Hrvatska

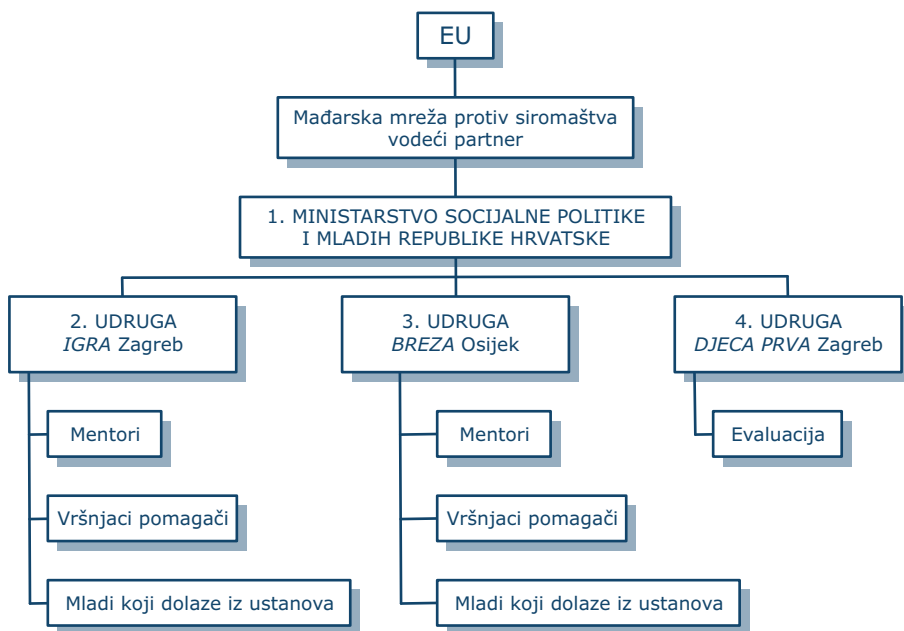
Provedba projekta uključuje 15 različitih organizacija te državna tijela uprave nadležna za socijalnu politiku i zaštitu u sve četiri države.

Organizacija nositeljica projekta je Mađarska mreža protiv siromaštva (Hungarian Anti Poverty Network).

Vodeće nacionalne organizacije zadužene za provedbu projekta su:

- 1. Udruga Mađarska mreža protiv siromaštva (Hungarian Anti Poverty Network)**
- 2. Ministarstvo socijalne politike i mladih Republike Hrvatske**
- 3. Odjel za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva Republike Srbije**
- 4. Udruga Austrijska mreža protiv siromaštva (Austrian Anti Poverty Network)**

Partneri u projektu na nacionalnoj razini – Republika Hrvatska

Ministarstvo socijalne politike i mladih RH

Ministarstvo socijalne politike i mladih obavlja upravne i stručne poslove te niz aktivnosti usmjerenih ka zaštiti interesa i unapređenju prava ranjivih društvenih skupina, posebice obitelji, djece, mladih, osoba starije životne dobi te osoba s invaliditetom, razvijajući model kombinirane socijalne politike, poštujući pritom načelo supsidijarnosti, razvijajući standarde kvalitete te individualizacijom usluga, informatizacijom i umrežavanjem sustava. Glavni su ciljevi ministarstva: (1) Osiguravanje minimalnog životnog standarda najugroženijeg dijela stanovništva te primjereno zadovoljavanje potreba i poboljšanje kvalitete života socijalno osjetljivih skupina; (2) Socijalno osnaživanje i zaštita obitelji i djece; (3) Socijalno osnaživanje mladih, razvoj volonterstva i unapređivanje međunarodne suradnje, poslova vezanih uz pristupanje i članstvo u EU te povećanje socijalne uključenosti osjetljivih skupina provedbom programa pristupnih i strukturnih fondova EU.

U okviru projekta ALEN, Ministarstvo socijalne politike i mladih zaduženo je za koordinaciju aktivnosti te organizaciju nacionalnih konferencija i regionalnih sastanaka.

Udruga Igra je neprofitna organizacija registrirana 13. siječnja 1999. godine. Osnovni cilj rada Udruge je pružanje rehabilitacijsko-edukacijske i psiho-socijalno-pedagoške pomoći kroz programe i aktivnosti neformalne edukacije, sa svrhom unapređenja kvalitete življenja, kao i unapređenja kvalitete života društvene zajednice u cjelini. Udrugu su osnovali stručnjaci socijalnog rada, socijalne pedagogije, psihologije i pedagogije. Zamijetili su kako djeca i mladi često ne znaju sami riješiti svoje probleme ili kvalitetno zadovoljiti svoje potrebe te pribjegavaju neprihvatljivim i nedjelotvornim oblicima ponašanja poput agresije i auto-agresije, krađe, bježanje iz škole, konzumiranja sredstva ovisnosti, povlačenja, izoliranja od društva i slično. Također su primijetili kako se i roditelji i nastavnici teško nose s djecom i mladima koji počnu pokazivati neke od oblika poremećaja u ponašanju i kako ističu da su nemoćni. Želeći promijeniti zapaženo, Udruga se posvetila pružanju podrške i edukacije djeci, mladima, roditeljima i stručnjacima koji rade s njima kako bi svi oni lakše prevladali teškoće s kojima se susreću u procesu odrastanja i odgoja. U tom pogledu korisnici Udruge mogu kompetentno prevladati poteškoće s kojima se suočavaju.

U sklopu projekta ALEN, udruga Igra je zadužena za organiziranje i pružanje vršnjačke pomoći mladima koji izlaze iz domova socijalne skrbi na području Grada Zagreba, izradu priručnika za vršnjake pomagače te video uratka za mlade.

udruga za rad s mladima

Udruga za rad s mladima Breza je nevladina humanitarna organizacija iz Osijeka. Glavni je cilj Udruge promicanje interesa mladih ljudi u postupku uključivanja u društvenu zajednicu te osposobljavanje za samostalan život. Svrha Udruge je poticanje i razvijanje interesa prema osobnim sklonostima, organiziranje i provođenje kvalitetnoga slobodnog vremena, praćenje i pružanje pomoći koja proizlazi iz školskih obveza, pomoć pri zapošljavanju te poticanje poduzetništva, pružanje stručne i savjetodavne pomoći u rješavanju osobnih poteškoća. Poseban naglasak rada Udruge je prevencija neprihvatljiva ponašanja pomoću kreativnosti.

Uloga udruge Breza u projektu ALEN je organiziranje i pružanje vršnjačke pomoći mladima na području Osječko-baranjske županije te sudjelovanje u izradi priručnika za vršnjake pomagače i video uratka za mlade.

Udruženje Djeca prva kroz neformalno organiziranje članica rad započinje već 1991., a kao nevladina neprofitna udruga formalno je osnovana 1994. godine. Jedna je od prvih udruga u Hrvatskoj koja je, uz prikupljanje i raspodjelu humanitarne pomoći, osmišljavala i provodila programe i izvaninstitucionalne socijalne usluge u zajednicama za ranjive korisnike te sudjelovala u zagovaranju, kreiranju i praćenju provedbe niza relevantnih javnih politika u području zaštite djece i obitelji te razvoja civilnog društva. Od 2004. godine Udruga je aktivna u Koordinaciji udruga za djecu Hrvatske (www.kud.hr), formalnoj mreži od 28 udruga koje rade s/za djecu na području Republike Hrvatske, kao inicijator mreže te njezin koordinator, a od 2009. godine kao članica Upravnog odbora.

U projektu ALEN udruga Djeca prva sudjeluje u aktivnosti pripreme i provedbe evaluacije i izrade publikacije s nalazima evaluacije i preporukama.

KORISNICI I PROJEKTNE AKTIVNOSTI U HRVATSKOJ

U Hrvatskoj je projekt ALEN usmjeren na **pružanje podrške mladima** (17-20 godina) koji izlaze iz domova za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi ili domova za djecu s problemima u ponašanju, radi olakšavanja procesa osamostalivanja i poticanja socijalne uključenosti. Ova korisnička skupina uključila je **desetero mladih s područja Grada Zagreba i Osječko-baranjske županije**.

Podršku pružaju vršnjaci pomagači, mlade osobe (20-26 godina), koji su bili smješteni u domove tijekom odrastanja, a sada vode uspješan samostalan život **te svojim primjerom i volonterskim angažmanom žele pomoći drugima**. Ova korisnička skupina uključila je također **desetero vršnjaka pomagača s područja Grada Zagreba i Osječko-baranjske županije**.

Prije uspostavljanja kontakta s mladima, vršnjaci pomagači završili su **training o tome što je vršnjak pomagač**, koja je njegova uloga te potencijalnim rizicima u odnosu s mladom osobom i kako ih prevladati.

Vršnjaci pomagači ciljano su se družili s mladima od studenoga 2011. do listopada 2012. godine. Tijekom druženja su vršnjaci pomagači nastojali informirati mlade te iskustvom i primjerom osigurati podršku u rješavanju različitih problema kako bi im olakšali adaptaciju na samostalan život. Zbog

što lakšeg rješavanja problema vršnjaci pomagači i mladi su zajednički izradili **individualne planove** u kojima su definirali specifične potrebe svake mlade osobe te aktivnosti koje će dovesti do njihova zadovoljavanja.

Tijekom svog rada vršnjaci pomagači su imali **stručnu podršku mentora** iz udruga Igra i Breza. Vršnjaci pomagači susretali su se s mentorom jednom mjesečno, a po potrebi i češće. U okviru stručne podrške mentori su pomogli u izradi individualnih planova za mlade.

Tijekom listopada i studenoga 2012. godine vršnjaci pomagači i mladi sudjelovali su u izradi dva promotivna materijala: **Priručnik za buduće vršnjake pomagače** i **Video uradak za mlade koji napuštaju domove socijalne skrbi**, radi olakšavanja informiranja i uključivanja mladih u sustav vršnjačke pomoći.

Osim izravnog rada s korisnicima, projekt je uključio **nacionalnu prezentaciju** u studenome 2011. godine zbog upoznavanja relevantnih dionika na nacionalnoj razini sa ciljevima i aktivnostima projekta. Sudjelovali su predstavnici centara za socijalnu skrb, domova za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi, udruga, gradova, županija, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, sveučilišta te ministarstva nadležnog za socijalnu zaštitu.

U sklopu projekta održana su i **dva kruga regionalnih sastanaka u Zagrebu i Osijeku**. Regionalni sastanci okupili su predstavnike ustanova socijalne skrbi, jedinica lokalne (regionalne) samouprave, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, udruga i akademske zajednice. Prvi krug regionalnih sastanaka, održan u studenome 2011. godine, bio je usmjeren na procjenu **ključnih trendova i problema** u pružanju socijalnih usluga mladima koji izlaze iz domova socijalne skrbi. U siječnju 2013. godine održan je drugi krug regionalnih sastanaka čija je svrha bila **prezentacija projektnih rezultata te definiranje preporuka za dalji razvoj** usluga za mlade koje izlaze iz ustanova socijalne skrbi.

Kako bi projekt bio uspješno realiziran, održavani su **redovni sastanci svih nacionalnih partnera**. Sastanci su bili usmjereni na zajedničko planiranje aktivnosti, međusobno usklađivanje i dogovaranje te razmjenu informacija i iskustava. Međunarodna provedba osigurana je kroz **četiri sastanka svih međunarodnih partnera** (Beč, Beograd, Zagreb, Beograd). Na tim sastancima usklađivana je provedba pojedinih nacionalnih intervencija te su se razmjenjivale informacije i iskustva radi uzajamnog učenja.

Sastanci nacionalnih i međunarodnih partnera, ali i regionalni sastanci u Zagrebu i Osijeku, daju doprinos provedbi otvorene metode koordinacije u osnaživanju socijalnog uključivanje mladih u nepovoljnim situacijama.

Tijekom studenoga i prosinca 2012. godine izvršena je evaluacija projekta. Izrađen je evaluacijski nalaz s preporukama za dalji razvoj usluge vršnjačke pomoći i unapređenja razvoja usluga postinstitucijske skrbi za mlade.

METODE RADA

Budući da je projekt ALEN usmjeren ka socijalnom eksperimentiranju i razvoju inovativnih socijalnih usluga, zajedničke metode rada s korisnicima u svim zemljama bile su: **Individualni planovi, Mentorski pristup i Kreativne metode**, a svi međunarodni partneri su imali jednaku korisničku skupinu - **mlade u riziku**.

U Hrvatskoj su korisnička skupina bili **mladi koje izlaze iz doma socijalne skrbi** (dom za djecu bez adekvatne roditeljske skrbi, dom za djecu s problemima u ponašanju), te **mladi koji su bili smješteni u domove tijekom odrastanja, ali su se uspješno adaptirali na život izvan doma**.

Identifikacija korisnika provedena je u suradnji udruga Igra i Breza s centrima za socijalnu skrb te domovima socijalne skrbi na području Grada Zagreba i širem području Osijeka (Osječko-baranjska županija). **Dodatni kriteriji za identifikaciju korisnika bili su:**

- ograničen pristup višem obrazovanju;
- nezaposlenost ili nisko plaćeni i nisko prestižni poslovi;
- život u siromaštvu, niska primanja;
- život u lošim uvjetima (loša kvaliteta stanovanja, stanovanje u siromašnim naseljima, malo privatnog prostora) ili život u ustanovi ili udomiiteljskoj obitelji;
- slabi uvjeti za kvalitetno provođenje slobodnog vremena, putovanja;
- limitirani socijalni odnosi;
- limitirane socijalne i/ili političke aktivnosti;
- nedostatak informacija, ograničena dostupnost javnih usluga.

Nakon identifikacije, formirane su dvije skupine korisnika:

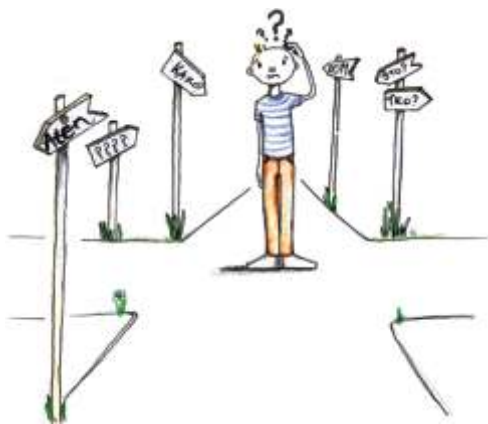
- **intervencijska skupina – desetero mladih koji su dobili vršnjačku podršku;**
- **komparacijska skupina – desetero mladih koji nisu dobili vršnjačku podršku.**

Svi su korisnici ispunili posebno konstruiran Upitnik za procjenu njihova statusa sukladno kriterijima identifikacije. Upitnik se koristio i nakon završetka susreta između vršnjaka pomagača i mladih, a rezultati početne procjene uspoređeni su s rezultatima upitnika nakon provedene intervencije kako bi se stekao uvid u promjene statusa korisnika.

Obilježja intervencijske skupine

Ova je skupina uključila četiri djevojke i četiri mladića starosti od 18 do 20 godina. Duljina boravka korisnika u domu socijalne skrbi iznosila je između devet mjeseci i 14 godina. U trenutku ispunjavanja upitnika dvoje je korisnika živjelo s roditeljima ili članovima obitelji, jedan je živio u vlastitom stanu,

ostali su živjeli u podstanarskim stanovima. Kao najznačajniji problem povezan sa stanovanjem korisnici su naveli financijsku nesigurnost u podmirenju troškovima stanovanja. Mladi koji su živjeli s roditeljima/članovima obitelji dodatno su bili opterećeni nedostatkom privatnosti i narušenim obiteljskim odnosima. Mladi koji su samostalno živjeli bili su opterećeni usamljenošću. Sedmero korisnika završilo je trogodišnje strukovno obrazovanje, zbog čega im je smanjena dostupnost fakultetskog obrazovanja. Sedmero korisnika bilo je nezaposleno, od kojih dvoje nije bilo prijavljeno Hrvatskom zavodu za zapošljavanje, čime im je dodatno otežan pristup zapošljavanju. Svi mladi nezaposleni bili su spremni prihvatiti posao ispod razine svoje kvalifikacije i/ili završiti program prekvalifikacije. Od dvoje zaposlenih, jedna osoba bila je zaposlena bez reguliranoga radnog odnosa. Kao najznačajnije

prepreke u daljem obrazovanju mladi su naveli nerazvijene vještine učenja i nedostatak financijskih sredstava. Mjesečna primanja mladih kretala su se u rasponu od 0 do 2800 kn, što je ispod razine minimalne plaće. Zbog nikakvih ili vrlo niskih primanja nisu imali mogućnost sudjelovanja u društvu, kulturnim i sportskim aktivnostima, putovanjima te kvalitetnom provođenju slobodnog vremena. Kao najčešći izvor podrške mladi su naveli sestre i braću te prijatelje iz domova socijalne skrbi. Zbog izlaska iz doma svi su doživjeli prekid nekog važnog odnosa te im je nedostajala podrška stručnjaka obrazovnog sustava i sustava socijalne skrbi. U trenutku ispunjavanja upitnika nijedna mlada osoba nije ostvarivala socijalna prava ili socijalnu uslugu. Procijenili su kako nemaju iste mogućnosti kao vršnjaci te su izloženi stigmatizaciji i odbacivanju okruženja zbog života u domu. U ostvarivanju samostalnosti mladima je najvažnija financijska neovisnost i primanja koja zadovoljavaju osnovne životne potrebe. Procijenili su kako su im se zbog napuštanja ustanove povećale odgovornosti i obaveze te se zbog toga osjećaju uplašeno, opterećeno i nesigurno, ali naglašavaju povećanje osjećaja kontrole nad vlastitim životom. U procjeni vještina potrebnih za samostalan život, mladi najniže procjenjuju one povezane s pronalaženjem posla (pisanje životopisa, informiranje o postojećim radnim mjestima, znanje stranog jezika u pismu i govoru, odgovorno obavljanje obaveza i dužnosti), vještine uspostavljanja svrhovitih i ravnopravnih odnosa te sposobnost odgovarajuće skrbi o zdravlju.

Individualni planovi - osobno usmjeren pristup

Mladi i vršnjaci pomagači započeli su sa susretima tijekom studenoga i prosinca 2011. godine. Kako bi se pristupilo izradi individualnih planova, bilo je potrebno da mladi i vršnjaci pomagači razviju odnos povjerenja, pa su individualni planovi izrađeni tijekom ožujka i travnja 2012. godine. Izradili su ih mladi s vršnjacima pomagačima, uz podršku mentora iz udruga Igra i Breza. Ciljevi individualnih planova:

1. **zapošljavanje** (naći posao, zadržati posao, prijaviti se na Hrvatski zavod za zapošljavanje, biti bolje informiran o slobodnim radnim mjestima, naučiti pisati životopis);
2. **obrazovanje** (nastaviti i biti uspješan u redovnom obrazovanju, dodatno obrazovanje);
3. **prava** (biti bolje informiran i koristiti zdravstvena, socijalna i radna prava);
4. **osnažiti osobne i socijalne vještine za samostalan život:**
 - asertivne vještine,
 - upravljanje ljutnjom i snažnim emocijama,
 - iniciranje i održavanje harmoničnih odnosa s kolegama i nadređenima (odnos prema autoritetu),
 - vještine upravljanja novcem,
 - vještine planiranja realističnih ciljeva,
 - samopouzdanje,
 - širenje socijalne mreže podrške (novi prijatelji, vršnjaci pomagači),
 - smanjivanje straha od budućnosti (iskustvo postizanja pozitivnih promjena i razvoj vještina).

Ciljevi u individualnim planovima ukazuju kako su mladi prije svega bili fokusirani na rješavanje egzistencijalnih pitanja poput zapošljavanja i reguliranja zdravstvenih, socijalnih i radnih prava, što ukazuje na visok stupanj rizika socijalne isključenosti i siromaštva.

Izrada individualnih planova ovisila je, prije svega, o mladima i vršnjacima pomagačima; iz definiranih ciljeva je vidljiva realna procjena prioritarnih problema s kojima su mladi bili suočeni. U udrugama je postojala određena bojazan spram kvalitete individualnih planova te njihovu utjecaju na odnos vršnjaka pomagača i mladih, budući da vršnjaci pomagači nemaju potrebnu edukaciju za primjenu ove metode. Kako bi olakšali proces, podršku su osigurali profesionalni mentori. Prilikom evaluacije su i mladi i vršnjaci pomagači procijenili kako izrada planova nije bila nikakav problem. Upravo suprotno, ova je metoda uvelike utjecala na definiranje sadržaja susreta mladih i vršnjaka pomagača te je pridonijela svrhovitosti njihovih odnosa.

Mentorski pristup

Mentorstvo - dvije profesionalne mentorice iz udruga Igra i Breza

Mentorstvo: kompleksan, interaktivan proces koji se odvija između pojedinaca različite razine iskustva i stručnosti u kojemu pojedinac s više znanja i iskustva daje podršku manje iskusnom i stručnom pojedincu. Krajnji je cilj osobni i profesionalni razvoj i napredak.

U sklopu projekta ALEN **uloga profesionalnih mentora** bila je pružiti pomoć i podršku vršnjacima pomagačima u radu s mladima kroz mjesečne susrete ili prema potrebi. Sadržaj rada profesionalnih mentora bio je usmjeren na održavanje motivacije, rad na osobnoj odgovornosti i uspostavljanju osobnih granica te podrška u rješavanju osobnih problema ili problema mladih. Profesionalni mentori također su predstavljali model odnosa koji su vršnjaci pomagači nastojali uspostaviti s korisnicima.

Mentorstvo – vršnjaci pomagači

U odnosu vršnjaka pomagača i mladih je metoda mentorskog pristupa imala najrašireniju primjenu budući da je omogućila mladima iskustveno učenje prema načelu modela.

Učenje prema načelu modela omogućuje mladima razvoj novih znanja i vještina, a podržavajući odnos omogućuje pozitivno iskustvo, što predstavlja temelj za integraciju novonastalih stavova, znanja i vještina te formiranje novih ponašanja.

U različitim fazama odnosa između mlade osobe i vršnjaka pomagača, pomagač je obnašao različite funkcije:

- model – želja mladih da oponašaju vršnjaka pomagača;
- uvid – vršnjak pomagač ima integrirano iskustvo koje omogućuje da vidi i objasni mladoj osobi što se dešava s njom;
- poticaj – vršnjak pomagač potiče poduzimanje akcija;
- ulaganje – vršnjak pomagač ulaže vlastito vrijeme i energiju u osobni i/ili profesionalni napredak mlade osobe;

- podržavanje – vršnjak pomagač pruža emocionalnu podršku i osnažuje mladu osobu;
- trener – vršnjak pomagač kroz odnos omogućuje mladoj osobi iskustveno učenje interpersonalnih vještina;
- informator – vršnjak pomagač prikuplja i daje informacije o socijalnim, radnim, zdravstvenim i drugim pravima;
- otvaranje perspektive – vršnjak pomagač omogućuje širenje vidika, nove načine sagledavanja situacije i nova iskustva;
- rješavanje problema – vršnjak pomagač pomaže u razmatranju problema, identifikaciji mogućih rješenja, a ponekad i rješava problem.

Kreativne metode

Kreativne metode rada s mladima, naspram dogmatskom poučavanju, pronalaze bolji put do svijesti mladih ljudi.

Kreativne metode i tehnike, različiti mediji i metafore potiču slobodno izražavanje misli i osjećaja, kreativnost, otvorenost za različitost i uvažavanje.

U treningu vršnjačkih pomagača (šest dana) i na završnom evaluacijskom sastanku koji je okupio vršnjake pomagače i mlade (dva i pol dana) koristio se radionički oblik rada uz primjenu različitih ekspresivnih tehnika i grupnih vježbi: igre uloga, crtanje, izrada plakata, izrada video uratka, izrada publikacije za buduće vršnjačke pomagače.

Iskazi mladih govore o pozitivnim učincima kreativnih metoda u smislu njihova otvaranja, prevladavanja strahova, razvijanja pozitivne percepcije sebe i drugih, prihvaćanja i uključivanja, jačanja samopoštovanja, razvijanja poštovanja, razvijanja zajedništva, suradnje i tolerancije.

REZULTATI

Učinak na korisnike intervencijske skupine

Najveći pozitivan pomak kod svih osmero korisnika vidljiv je kroz promjenu percepcije vlastite budućnosti i osobnih vještina te postizanje ciljeva definiranih individualnim planovima.

Tijekom projekta sedmero mladih se zaposlilo i svi imaju reguliran radni status. Jedan nezaposleni korisnik je prijavljen na Zavodu za zapošljavanje te ostvaruje pravo na socijalnu pomoć preko centra za socijalnu skrb. Korisnik koji nastavlja sa sveučilišnim obrazovanjem uspješno je svladao sve ispite na godini, a ostali korisnici imaju planove za dalje usavršavanje i dodatnu edukaciju.

Osim kroz realizaciju ciljeva definiranih individualnim planovima, mladi su dodatno osnažili sljedeća znanja i vještine:

- komunikacijske vještine (govor, aktivno slušanje, asertivne vještine),
- vještine nenasilnog rješavanja sukoba,
- vještine samokontrole,
- vještine suradnje i održavanja dobrih odnosa,
- vještine planiranja realnih ciljeva i donošenja odluka,
- informacije o postojećim pravima, društvenim i kulturnim sadržajima,
- vještine brige o zdravlju i higijeni,
- vještine upravljanja novcem.

Sudjelovanjem u projektu mladi su ostvarili osobno iskustvo pozitivnih promjena u rješavanju egzistencijalnih problema (relativno sigurni izvori prihoda, socijalna i zdravstvena skrb) što pridonosi osjećaju većeg samopouzdanja i pozitivnijem gledanju budućnosti. Svi mladi u budućnosti vide sebe kao zaposlene osobe s obitelji, koje su u stanju brinuti se za sebe i obitelj.

Kroz umrežavanje s vršnjacima pomagačima, međusobno, te kroz bolju informiranost o društvenim, kulturnim i sportskim događanjima i sustavima podrške za mlade, korisnici stvaraju nova prijateljstva i kolegijalne odnose što **širi njihovu mrežu podrške i smanjuje osjećaj izolacije, nepovjerenja i stigmatizacije.**

Odnos s vršnjacima pomagačima omogućio je mladima razvoj svijesti o vlastitoj odgovornosti za izbor ponašanja i njihove posljedice, što im daje predispoziciju za bolje upravljanje odnosima u svom okruženju.

Tijekom projekta su i mladi i vršnjaci pomagači bili u prigodi iznijeti svoje potrebe i interese predstavnicima svih nacionalnih partnera, uključujući i Ministarstvo socijalne politike i mladih. Ova mogućnost značajno je utjecala na njihovu spremnost za **sudjelovanjem u društvenom i političkom ži-**

votu, naročito u zagovaranju prava i interesa mladih koji izlaze iz ustanova socijalne skrbi, uključujući i spremnost za **dalji razvoj usluge vršnjačke podrške i pružanje takve socijalne usluge drugim mladim osobama**.

Status korisnika komparacijske skupine

Iako je projektom planirano napraviti usporednu analizu statusa intervensijske i komparacijske skupine, nakon provedene intervencije to nije bilo moguće zbog nedostupnosti korisnika komparacijske skupine. Umjesto evaluacijskih intervjua i analize upitnika svih osmero korisnika, napravljena su samo dva intervjua koja su ukazala na neka dodirne točke u statusu ta dva ispitanika sa statusom intervensijske skupine.

Oba ispitanika su nakon izlaska iz doma socijalne skrbi bila okupirana rješavanjem egzistencijalnih problema (zaposlenje, stambeno zbrinjavanje, obrazovanje). Oba ispitanika su u svome osamostaljivanju imala podršku odrasle osobe koja nije bila zaposlena u ustanovi socijalne skrbi, ali je na neki način bila povezana sa samim sustavom (bivši korisnik, poslodavac i volonter u domu za nezbrinutu djecu). Oba ispitanika procijenila su kako je ova vrsta podrške bila od presudne važnosti za definiranje njihovih životnih ciljeva i ambicija. U jednogodišnjem razdoblju, dok je trajala vršnjačka pomoć mladima u intervensijskoj skupini, ovi ispitanici nisu značajnije proširili socijalnu mrežu. Oba ispitanika imaju pozitivan stav prema vršnjacima pomagačima – jedan ispitanik bi volio biti vršnjak pomagača, a jedan procjenjuje kako bi mu dobro došla podrška vršnjaka pomagača

Učinak projektnih aktivnosti na vršnjake pomagače

Iako je projekt prije svega bio usmjeren na poboljšanje statusa mladih koji izlaze iz domova socijalne skrbi, njegovi su učinci vidljivi i u pozitivnim promjenama kod vršnjaka pomagača kroz:

- povećan osjećaj samopoštovanja, vlastite vrijednosti i uspješnosti;
- povećana spremnost za društvenim/političkim angažmanom;
- osnažene komunikacijske vještine i vještine suradnje;
- povećana sposobnost realističnog sagledavanja osobne odgovornosti za odnos te postavljanja osobnih granica;
- proširena socijalna mreža;
- motiviranost vršnjaka pomagača na dalje pružanje podrške mladim osobama;
- pozitivno iskustvo sudjelovanja u projektu.

Komunikacijske tehnike i vještine – međusobno upoznavanje, održavanje odnosa, rješavanje problema i postavljanje realnih očekivanja – pomogle su vršnjacima pomagačima da izgrade dobar odnos s mladima koji je prerastao u prijateljstvo i trajnu podršku.

Utjecaj projekta

Iako je ovim projektom uključen malen broj korisnika, njegov je utjecaj vidljiv kroz doprinos socijalnom eksperimentu i inovacijama te doprinos provedbi nacionalnih politika. U tom smislu se doprinos projekta ogleda u sljedećem:

- kreirana **inovativna socijalna usluga** postinstitucijske skrbi, koja se temelji na volonterskom doprinosu;
- osigurano proširenje izvaninstitucijske skrbi za mlade koji izlaze iz domova socijalne skrbi;
- usklađenost s reformskim procesima i strateškim ciljevima razvoja sustava socijalne skrbi te strateškim ciljevima politike za djecu i mlade;
- doprinos procesima decentralizacije i deinstitucionalizacije socijalnih usluga i provedbi Standarda kvalitete socijalnih usluga;
- pristup korisnicima i planiranje sadržaja usluge usklađeni su s individualnim potrebama korisnika, prema očekivanim i mjerljivim rezultatima;
- doprinos provedbi Otvorene metode koordinacije kroz nacionalno i međunarodna partnerstva.

Izazovi u provedbi

Provedba i evaluacija projekta ukazale su na neke ključne izazove koje treba uzeti u obzir pri pružanju usluge vršnjačke podrške u budućnosti.

Na samom početku projekta razdoblje za identifikaciju i selekciju korisnika bilo je prekratko, a suradnja između udruga i ustanova socijalne skrbi otežana. Iako su udruge Igra i Breza uložila dodatne napore u informiranje i motiviranje potencijalnih korisnika, mladi su procijenili kako je nedostajao jedan orijentacijski trening koji bi na strukturiran način informirao korisnike te dao prostora za temeljitiju procjenu njihove motiviranosti na sudjelovanje. Nedostatna informacija i motiviranost utjecala je na smanjenje broja mladih u projektu (ispadanje dvoje korisnika), a obaveze na poslu i fakultetu te smjenski rad utjecao je na smanjenje broja vršnjaka pomagača (ispadanje dvoje vršnjaka pomagača) te na odstupanja od planirane dinamike susreta između njih i mladih. Susreti korisnika i pomagača djelomično su kompenzirani kroz druge komunikacijske kanale (e-mail, facebook, telefonski razgovori), međutim, uslijed smanjene dinamike izravnog kontakta, otežana je uspostava odnosa povjerenja među mladima i vršnjacima pomagačima. Obveze vršnjaka pomagača također su utjecale na nemogućnost sudjelova-

nja na cijelom treningu vršnjaka pomagača (dva puta po tri dana), što se premostilo dodatnim angažmanom profesionalnih mentora.

Mladi koji izlaze iz ustanova socijalne skrbi često imaju traumatska iskustva na kojima nisu imali prigode raditi niti ih integrirati u svoj život. Tijekom projekta je kod mladih uočeno pojavljivanje potisnutih traumatskih iskustava na koje vršnjaci pomagači nisu mogli odgovoriti i koji zahtijevaju profesionalnu psihološku pomoć. Ista se situacija dogodila i s vršnjacima pomagačima, te je, iako to nije bilo planirano projektom, vršnjacima pomagačima osigurana psihološka pomoć u udrugama Igra i Breza.

PREPORUKE ZA POBOLJŠANJE USLUGE VRŠNJAČKE POMOĆI

Za budući razvoj i održivost te širenje usluge vršnjaka pomagača kao inovativne socijalne usluge postinstitucijske skrbi, potrebno je:

- osnažiti koordinaciju domova socijalne skrbi, centara za socijalnu skrb i pružatelja usluge vršnjaka pomagača radi bolje identifikacije i pravovremenosti usluge;
- informirati mlade o vršnjačkoj pomoći dovoljno unaprijed, dok su još u ustanovi socijalne skrbi i/ili promovirati vršnjake pomagače i upoznati ih s mladima u ustanovi;
- organizirati više jednodnevnih treninga za vršnjake pomagače te orijentacijski trening za mlade radi njihova boljeg motiviranja i informiranja;
- osigurati više zajedničkih strukturiranih aktivnosti vršnjaka pomagača i mladih kako bi se olakšao proces uparivanja i uspostavljanja odnosa;
- osigurati kontinuiranu stručnu psihosocijalnu pomoć mladima, a vršnjacima pomagačima prema potrebi;
- izraditi bazu podataka o motiviranim i dostupnim vršnjacima pomagačima te je redovito ažurirati;
- osigurati mehanizme redovitih konzultacija radi razmjene informacija i iskustva te poboljšanja usluge između centara za socijalnu skrb, domova socijalne skrbi, pružatelja usluge i korisnika;
- organizirati medijsku kampanju radi osiguravanja većeg senzibiliteta javnosti za probleme mladih koji izlaze iz domova socijalne skrbi, koja će se temeljiti na iskustvima mladih te na taj način osigurati njihovu veću vidljivost i mogućnost utjecaja na društvo.

PREPORUKE PROIZIŠLE IZ PROVEDBE PROJEKTA ALEN

Provedba i evaluacija projekta ALEN ukazala je na čitav niz potreba i izazova s kojima su suočeni mladi nakon izlaska iz institucija. Kako bi se u što većoj mjeri odgovorilo na njihove potrebe te olakšao proces njihova osamostaljivanja i socijalnog uključivanja, definirane su preporuke za poboljšanja regulacijskog okvira te preporuke za širenje mreže socijalnih usluga.

Preporuke za poboljšanja u regulacijskom okviru:

- Uvođenje u Zakon o socijalnoj skrbi usluga pripreme mladih za izlazak iz skrbi i usluga podrške mladima nakon izlaska iz skrbi.

Preporuke za razvoj i širenje mreže usluga:

- U okviru lokalnoga socijalnog planiranja posebnu pozornost posvetiti potrebama mladih koji izlaze iz ustanova socijalne skrbi te širiti mrežu vršnjaka pomagača.
- Definirati program za unapređivanje vještina za samostalan život te ga provoditi u ustanovama socijalne skrbi radi bolje pripreme mladih za izlazak iz ustanove.
- Širiti mrežu preventivnih programa usmjerenih na osnaživanje i podršku roditeljima, uključujući i programe podrške za prihvata djece/mladih nakon izlaska iz ustanova socijalne skrbi.
- Kroz mrežu izvaninstitucijskih pružatelja osigurati usluge psihosocijalne podrške i savjetovanje mladima koji izlaze iz ustanova socijalne skrbi.

PORUKA MLADIH I VRŠNJAKA POMAGAČA:
Uključite se !